

UZASADNIENIE

Decyzją z 24 lutego 2023 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił S. P. prawa do ekwiwalentu za deputat węglowy. Odmowa przyznania prawa do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy była uzasadniona tym przez Zakład, że wnioskodawca bezpośrednio przed przyznaniem emerytury pomostowej podjął inne zatrudnienie.

/decyzja k.46 akt ZUS/

W dniu 8 marca 2023 r. do organu rentowego wpłynęło odwołanie wnioskodawcy od ww. decyzji. W treści odwołania podkreślono, że podjęcie zatrudnienia przez ubezpieczonego bezpośrednio przed przyznaniem emerytury pomostowej nie na kolei, nie stanowi przeciwwskazania do przyznania mu prawa do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy. W oparciu o powyższe skarżący wniósł o przyznanie mu prawa do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy od dnia 1 listopada 2022 r.

/odwołanie k.3 – 4/

W odpowiedzi na odwołanie pełnomocnik organu rentowego wniósł o jego oddalenie.

/odpowiedź na odwołanie k. 5/

Pismem procesowym z dnia 16 sierpnia 2023 r. pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie skarżącemu prawa do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy od dnia 1 sierpnia 2022 r., to jest od dnia nabycia prawa do emerytury pomostowej wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, ewentualnie uchylenie zaskarżonej decyzji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

/pismo procesowe k 24-37/.

Na rozprawie w dniu 29 sierpnia 2023 r. poparł odwołanie wraz z wnioskiem o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego, zaś pełnomocnik ZUS wniósł o oddalenie odwołania i oświadczył, że nie kwestionuje, iż wnioskodawca miał przyznane świadczenie od 1 sierpnia 2022r.

/e-protokół rozprawy z 29.08.2023 r. 00:01:13-00:07:50 k 43 i k 41-42/.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Wnioskodawca S. P. urodził się (...)

/okoliczności bezsporne/

Decyzją z 9 listopada 2022 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał S. P. prawo do emerytury pomostowej od dnia 1 lipca 2022 roku tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek z wypłatą od 1 sierpnia 2022 roku do dnia poprzedzającego dzień osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego. Emerytura została zawieszona od dnia 1 września 2022 r. do dnia 31 października 2022 r.

/decyzja k.37-38 akt ZUS/

Od powyższej decyzji wnioskodawca nie złożył odwołania.

/bezsporne/.

W dniu 16 stycznia 2023 r. S. P. złożył wniosek o ponowne obliczenie świadczenia poprzez przyznanie mu prawa do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy.

/wniosek k 39-40 akt ZUS/.

Sporną decyzją z 24 lutego 2023 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił S. P. prawa do ekwiwalentu za deputat węglowy.

/decyzja k.46 akt ZUS/

Z treści świadectwa pracy wystawionego wnioskodawcy przez (...) spółkę z o.o. w W. wynika, że w okresie od 1 września 1980 r. do 31 maja 2015 r. S. P. był zatrudniony:

- od 1 września 1980 r. do 31 grudnia 2000 r. w (...)
- od 1 stycznia 2001 r. do 30 września 2001 r. w (...) Państwowych SA w W.,
- od 1 października 2001 r. do 6 października 2002 r. w (...) S.A.” w K.,
- od 7 października 2002 r. do 31 grudnia 2006 r. w (...) S.A.” w W.,
- od 1 stycznia 2007 r. do 31 maja 2015 r. w (...) spółce z o.o. w W.

i okres ten był zatrudnieniem na kolei w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin, zaliczonym do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, o których mowa w § 4 rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

/świadectwo pracy k. 29 akt ZUS/

Podczas powyższego zatrudnienia od 1 września 1980 r. do 31 maja 2015 r. S. P. przysługiwało prawo do deputatu węglowego.

/zaświadczenie k.41 akt ZUS/

W okresie od 1 marca 2015 roku do 26 sierpnia 2022 roku skarżący był zatrudniony w (...) Kolei Aglomeracyjnej na stanowiskach maszynisty pojazdów trakcyjnych i maszynisty. Powyższe stanowiska są uwzględnione w Wykazie prac o szczególnym charakterze stanowiącym Załącznik nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych z dnia 19 grudnia 2008 roku. W tym okresie zatrudnienia wnioskodawca nie otrzymywał ekwiwalentu za deputat węglowy.

/zaświadczenie k. 25 i k akt ZUS/.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych dokumentów, których autentyczności i wartości dowodowej nie kwestionowała żadna ze stron, a i Sąd nie znalazł powodów by czynić to z urzędu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie jest zasadne.

Zgodnie z art. 74 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji i restrukturyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) (Dz. U. z 2020 r., poz. 292 ze zm.) byłemu pracownikowi kolejowemu, pobierającemu emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, przyznana na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin lub przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych albo przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń

Spółecznych, a także członkom rodziny tego pracownika, pobierającym po nim rentę rodzinną przyznaną na podstawie wymienionych przepisów, przysługuje prawo do deputatu węglowego w ilości 1800 kg węgla kamiennego rocznie, w formie ekwiwalentu pieniężnego. Stosownie zaś do treści art.74 ust.4 prawo do deputatu węglowego nie przysługuje jednak emerytowi lub renciście, jeżeli nie przysługiwało mu w okresie zatrudnienia, z tytułu którego powstało prawo do emerytury lub renty. Zgodnie zaś z art. 74 ust. 10 i 11 ustawy z 8 września 2000 r. emeryci i renciści nabywają prawo do ekwiwalentu pieniężnego z dniem przyznania emerytury lub renty. Prawo do pobierania ekwiwalentu pieniężnego ustaje lub ulega zawieszeniu wraz z ustaniem prawa do emerytury lub renty.

W świetle przywołanych regulacji prawo do deputatu węglowego przysługuje pracownikom pracującym na kolei. Przysługuje ono również byłym pracownikom kolejowym, którzy na podstawie właśnie tego zatrudnienia nabyli emeryturę lub rentę. Tym samym przyznanie prawa do deputatu węglowego wyklucza – nie ostatecznie przed przyznaniem prawa do świadczenia emerytalnego zatrudnienie poza koleją, jak chce organ rentowy – a jedynie nabycie prawa do emerytury z tytułu zatrudnienia wykonywanego poza koleją. Zatem okoliczność, że ostatecznym zatrudnieniem wnioskodawcy przed przyznaniem mu prawa do emerytury nie było zatrudnienie na kolei nie wyklucza przyznania mu prawa do ekwiwalentu za deputat węglowy. Dla nabycia prawa do deputatu węglowego decydujące znaczenie ma ustalenie, czy wnioskodawcy przysługiwało prawo do deputatu węglowego w okresie zatrudnienia na kolei oraz czy nabycie prawa do emerytury nastąpiło w oparciu o zatrudnienie wykonywane na kolei.

Sąd Okręgowy zważył także, że już ustawa z dnia 28 kwietnia 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz.U. Nr 23, poz. 99 ze zm.), regulowała w art. 18 ust. 2, że emerytowi lub renciście, pobierającemu kolejową emeryturę lub rentę, przysługuje prawo do kolejowej opieki lekarskiej i deputatu węglowego oraz do bezpłatnego i ulgowego przejazdu kolejami, na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Prawo do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego dla pracowników kolejowych pobierających emeryturę lub rentę przewidywał także art. 46a ustawy z dnia 6 lipca 1995 r. o przedsiębiorstwie (...) (Dz.U. Nr 95, poz. 474 ze zm.), dodany do tej właśnie ustawy przez art. 164 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS; przepis ten obowiązywał od 1 stycznia 1999r., ale wraz całą ustawą z dnia 6 lipca 1995 r. uchylony został z dniem 1 stycznia 2001 r. przez ustawę z dnia 8 września 2000r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) (art. 82 ust. 1). Tej ostatecznej ustawy przepis art. 74 stanowi aktualnie obowiązującą regulację w przedmiocie prawa do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy dla osób uprawnionych do emerytur i rent.

Prawo do ekwiwalentu za deputat węglowy jest uprawnieniem o charakterze wyjątkowym o ustawowej podstawie, świadczenie to wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dotacji celowej z budżetu państwa. Początkowo było to prawo pracownika kolejowego do bezpłatnego przydziału węgla, co skutkowało zrównoważeniem jego utraty kwotą pieniężną (parytet towaru i pieniądza). Przydzielanie węgla pracownikom i rencistom lub emerytom (...) stanowiło przywilej, mający łagodzić trudności w nabywaniu węgla na wolnym rynku, należny oprócz i niezależnie od wynagrodzenia za pracę oraz od emerytury i renty. Stanowiło także swego rodzaju tradycję wywodzącą się z tego, że węgiel składowany był na terenach kolejowych. Z tych przyczyn deputat węglowy ustanowiony został jako bezpłatny przydział węgla, co realizowało cel wyposażenia pracowników w dobro reglamentowane, także po ich przejściu na emeryturę lub rentę, spełniane w pieniądzu tylko wówczas, gdy przydział węgla był zbędny (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2000 r., III ZP 9/00, OSNAP 2000 nr 24, poz. 902).

Zgodnie z treścią przytoczonego wyżej art. 74 ustawy z 8 września 2000 r., ustawodawca określił krąg podmiotów, którym przysługuje prawo do deputatu węglowego, tj. byłym pracownikom kolejowym pobierającym rentę lub emeryturę (lub członkom ich rodzin, którzy prawo do renty lub emerytury uzyskali na podstawie jednego z wyżej wymienionych aktów prawnych), a ponadto mającym w okresie zatrudnienia na kolei prawo do deputatu węglowego.

Wnioskodawca wskazane przesłanki spełnił. Przez okres zatrudnienia na kolei od 1 września 1980 r. do 31 maja 2015 r. był uprawniony do deputatu węglowego wypłacanego w formie ekwiwalentu.

Nietrafne jest jednak stanowisko ZUS, że skoro ostatnim zatrudnieniem ubezpieczonego przed świadczeniem emerytalnym nie była praca na kolei, w której wypłacany był deputat węglowy, to nie nabył on prawa do deputatu węglowego. Stanowisko to nie jest zasadne, gdyż wymóg taki nie wynika z przepisu art. 74 ust. 1 w/w ustawy.

Gdyby bowiem wolą ustawodawcy było ograniczenie przedmiotowego prawa jedynie do kategorii osób zatrudnionych na kolei bezpośrednio przed przejściem na świadczenie emerytalne, to dałby temu wyraz umieszczając stosowny zapis w art. 74 ustawy. Redakcja przepisu skłania do wniosku, że ustawodawca położył nacisk na silny związek tego świadczenia ze stosunkiem pracy, gdyż nie użył określenia „emerytowi” lub „renciście”, tylko „byłemu pracownikowi kolejowemu”. Ekwiwalent za deputat węglowy jest, niewątpliwie, świadczeniem wywodzącym się ze stosunku pracy na kolei i ten aspekt oraz literalne brzmienie przepisu należy mieć na względzie w procesie wykładni i subsumcji. Zdaniem Sądu ust. 1 i ust. 4 art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000 r. należy odczytywać łącznie w ten sposób, że prawo do deputatu węglowego przysługuje byłym pracownikom kolejowym, którzy na podstawie właśnie tego zatrudnienia, uzyskali emeryturę lub rentę, co w przypadku emerytury oznacza, że nabycie prawa do emerytury, w oparciu o zatrudnienie poza koleją, wyklucza nabycie prawa do deputatu. Istotne jest zatem ustalenie, czy emerytura, przyznawana na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ustalona została na podstawie zatrudnienia kolejowego i wówczas prawo do deputatu przysługuje, czy też na podstawie zatrudnienia poza koleją, co wyklucza przyznanie prawa do deputatu (tak samo Wyrok SA w Szczecinie z 16.05.2019 r., III AUa 96/19, LEX nr 2685056, a także Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku w sprawie III AUa 1845/19, niepubl., a nadto podobnie Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 7 marca 2012 r., III AUa 1699/11, Legalis nr 733836). Innymi słowy, przepis art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000 r. nie odnosi się jedynie do byłych pracowników ostatnio zatrudnionych na kolei, ale do wszystkich byłych pracowników kolejowych, którzy jako emeryci lub renciści, uzyskali to uprawnienie w oparciu o zatrudnienie na kolei, a nie o inne zatrudnienie.

Ponadto Sąd Okręgowy zważył, że zgodnie z poglądem wyrażonym przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, w wyroku z dnia 7 marca 2012 r., w sprawie o sygn. akt III AUa 1699/11 (publ. LEX nr 1238743), prawo do deputatu węglowego przysługuje byłym pracownikom kolejowym, którzy na podstawie właśnie tego zatrudnienia nabyli emeryturę lub rentę. Jak wskazał Sąd Apelacyjny powyższy przepis nie wymaga, aby przyznana emerytura była pochodną „wyłącznie” zatrudnienia na kolei oraz aby praca na kolei była wykonywana bezpośrednio przed przyznaniem prawa do świadczenia.

Inaczej mówiąc, prawo do deputatu węglowego, w przypadku byłych pracowników kolejowych, przysługuje im wówczas, gdy na podstawie właśnie tego zatrudnienia (zatrudnienia na kolei) nabyli oni emeryturę – przy czym bez znaczenia jest czy będzie to emerytura pomostowa czy też emerytura z tytułu wieku lub rentę. Chodzi tu bowiem o sytuację kiedy zatrudnienie na kolei jest wystarczającą przesłanką stażową do nabycia prawa do emerytury. (por. wyrok Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 19 lipca 2022 r. IV U 1/22)

Jak wynika z niespornego stanu faktycznego wnioskodawca w okresie od 1 września 1980 r. do 31 maja 2015 r. był zatrudniony od 1 września 1980 r. do 31 grudnia 2000 r. w (...), od 1 stycznia 2001 r. do 30 września 2001 r. w (...) Państwowych SA w W., od 1 października 2001 r. do 6 października 2002 r. w (...) S.A.” w K., od 7 października 2002 r. do 31 grudnia 2006 r. w (...) S.A.” w W., od 1 stycznia 2007 r. do 31 maja 2015 r. w (...) spółce z o.o. w W., okres ten został uwzględniony przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przy przyznaniu emerytury należnej wnioskodawcy, a co równie istotne, wnioskodawca w całym tym okresie był uprawniony do pobierania ekwiwalentu za węgiel.

W tych okolicznościach zdaniem Sądu Okręgowego w pełni uprawnione jest stanowisko strony odwołującej, że ubezpieczony nabył prawo do świadczenia na podstawie zatrudnienia kolejowego i był w okresie zatrudnienia kolejowego uprawniony do pobierania ekwiwalentu za węgiel.

Reasumując, jeśli „były pracownik kolejowy” nabył prawo do emerytury, a podstawa wymiaru świadczenia emerytalnego ustalona została z okresów zatrudnienia na kolei, w czasie których ubezpieczony pobierał deputat węglowy, to jest on byłym pracownikiem kolejowym, uprawnionym do ekwiwalentu pieniężnego za ten deputat w rozumieniu art. 74 ust 1 ustawy z dnia 8 września 2000 r. niezależnie od tego, że przed emeryturą pracował a (...)

Kolei Aglomeracyjnej (gdzie nie otrzymywał deputatu), gdyż ustawa nie wymaga, aby praca na kolei była ostatnim zatrudnieniem przed nabyciem prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Konstatacja ta świadczy o zasadności odwołania i przywołanych na jego uzasadnienie argumentów.

Jedynie na marginesie należy zauważyć, że zgodnie z art. 74 ust. 10 i 11 ustawy z 8 września 2000 r. emeryci i renciści nabywają prawo do ekwiwalentu pieniężnego z dniem przyznania emerytury lub renty. W spornej decyzji organ rentowy wskazał, iż jest ona wydana po rozpatrzeniu wniosku z dnia 16 stycznia 2023 r. Trzeba podkreślić, iż skoro decyzją z dnia 9 listopada 2022 roku ZUS przyznał odwołującemu się prawo do emerytury pomostowej od dnia 1 lipca 2022 roku tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek z wypłatą od 1 sierpnia 2022 roku do dnia poprzedzającego dzień osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego oraz emerytura została zawieszona od dnia 1 września 2022 r. do dnia 31 października 2022 r., to również prawo do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy należało przyznać od daty wskazanej przez pełnomocnika odwołującego w piśmie procesowym z dnia 16 sierpnia 2023 r. tj. od dnia 1 sierpnia 2022 r.. Pełnomocnik ZUS nie kwestionował prawidłowości wskazanej daty.

Mając na względzie wszystkie wskazane wyżej okoliczności Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł jak w punkcie 1 sentencji, uznając odwołanie wnioskodawcy za zasadne.

W zakresie wniosku pełnomocnika skarżącego o zasądzenie odsetek od niewypłacanego ekwiwalentu za deputat węglowy Sąd zważył:

Zgodnie z dyspozycją art. 476 § 2 kpc w związku z art. 2 kpc przez sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych rozumie się sprawy, w których wniesiono odwołanie od decyzji organów rentowych dotyczących ubezpieczenia społecznego i kategorii spraw wymienionych w pkt 1-5 § 2 art. 476 kpc.

Bezspornym jest, iż przedmiotowa decyzja nie zawierała rozstrzygnięcia w zakresie odsetek od niewypłacanego ekwiwalentu ze deputat węglowy wnioskodawcy, jak również to, że odwołujący nie składał do organu rentowego takiego wniosku. Powyższy wniosek został zgłoszony dopiero w piśmie procesowym pełnomocnika skarżącego z dnia 16 sierpnia 2023 r..

A zatem, na obecnym etapie postępowania, wobec braku decyzji organu rentowego w zakresie roszczeń wnioskodawcy o odsetki, zachodzi czasowa niedopuszczalność drogi sądowej, a właściwym do rozpoznania roszczeń pozostaje Zakład Ubezpieczeń Społecznych, od decyzji którego będzie przysługiwać skarżącemu prawo wniesienia odwołania do Sądu zgodnie z powołanymi przepisami.

W postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych odrzucenie odwołania nie może nastąpić w przypadku wymienionym w art. 464 kpc tj. odrzucenie nie może nastąpić z powodu niedopuszczalności drogi sądowej, gdy do rozpoznania sprawy właściwy jest inny organ. W tym wypadku sąd przekaze mu sprawę.

Zgodnie z art. 68 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13 października 1998 r. (Dz.U. Nr 137, poz. 887) do zakresu działania Zakładu należy między innymi realizacja przepisów o ubezpieczeniach społecznych.. W myśl art. 83 ust. 1 pkt 4 w/w ustawy Zakład wydaje decyzje w zakresie indywidualnych spraw dotyczących w szczególności ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Z uwagi na powyższe tj. na czasową niedopuszczalność drogi sądowej Sąd, na podstawie art. 199 § 1 pkt 1 kpc w związku z art. 464 § 1 kpc orzekł jak w punkcie 2 sentencji.

O zwrocie kosztów zastępstwa procesowego Sąd orzekł w punkcie 3 sentencji orzeczenia, zgodnie z art. 98 k.p.c., a także § 9 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U z 2018 r. poz. 265 z póź. zm.).